

NassauVincent

Protocol dyscalculie & ernstige rekenproblemen

[ondertitel of spatie]

Datum voorjaar 2026

**Beleid / Notitie
opnieuw bekijken op
[kies een datum]**

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Wat is dyscalculie en wat zijn ernstige rekenproblemen?	4
2.1 Dyscalculie	4
2.2 Onderscheid tussen dyscalculie en ernstige rekenproblemen	4
2.3 Ervaren problemen	5
3. Signalering, screening en begeleiding	6
4. Faciliteiten	6
Faciliteiten bij het volgen van onderwijs en het maken van toetsen en schoolexamens	6
Faciliteiten bij het Centraal schriftelijk eindexamen (CSE)	7
5. Literatuur en relevante websites	8
6. Begeleidingscategorieën en locatie specifieke ondersteuning	9
6.1 Begeleidingscategorieën	9
6.2 Locatie specifieke ondersteuning per categorie	9
6.2.1 Rekenontwikkeling zonder problemen	9
6.2.2 (Vermoeden van) rekenproblemen	10
6.2.3 Ernstige rekenproblemen	11
6.2.4 Ernstige en hardnekkige rekenproblemen en/of dyscalculie	12
Bijlage	13
Tips voor leerlingen	13

1. Inleiding

Het Dyscalculieprotocol van NassauVincent is gebaseerd op het Protocol Ernstige RekenWiskunde-problemen en Dyscalculie VO (2012). Het protocol van NassauVincent is opgesteld om leerlingen met dyscalculie en ernstige rekenproblemen zo optimaal mogelijk te ondersteunen.

2. Wat is dyscalculie en wat zijn ernstige rekenproblemen?

2.1 Dyscalculie

Dyscalculie is een leerstoornis die wordt gekenmerkt door hardnekkige problemen met rekenen. Dit uit zich in moeite met het vlot en accuraat ophalen van rekenkennis, zowel van basisfeiten als van procedures (Ruijsenaars, van Luit & van Lieshout, 2006; Van Luit & Mönch, 2020). Dyscalculie wordt gekenmerkt door ernstige en aanhoudende moeilijkheden met getalbegrip, numerieke procedures en rekenvaardigheden. De stoornis beïnvloedt het vermogen om numerieke informatie te verwerken, waardoor basale rekenvaardigheden zoals optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen moeilijkheden opleveren (Van Luit, 2010).

Criteria hierbij zijn:

- **Significante achterstand**
Een probleem wil zeggen dat het niveau van rekenvaardigheid beduidend en meetbaar lager is dan wat op grond van leeftijd verwacht mag worden. Er moet sprake zijn van een ernstige achterstand.
- **Hardnekkig probleem**
Dit houdt in dat het probleem met rekenvaardigheid gedurende minimaal 6 maanden aanwezig moet zijn en ondanks gerichte, intensieve en planmatige ondersteuning de vooruitgang beperkt blijft.
- **Exclusiefactoren**
Dit wil zeggen factoren die uitgesloten moeten worden als mogelijke alternatieve verklaring voor de hardnekkige problemen op het gebied van rekenen. Denk hierbij aan een lage algemene intelligentie, slechthorendheid, slechtfziendheid, neurologische stoornissen, onvoldoende beheersing van de instructietaal en algemene omgevingsfactoren, zoals ontoereikend onderwijs.

2.2 Onderscheid tussen dyscalculie en ernstige rekenproblemen

Het onderscheid tussen dyscalculie en ernstige rekenproblemen wordt gevormd door de hardnekkigheid van de problemen in het geval van dyscalculie. Bij dyscalculie blijven de ernstige rekenproblemen ondanks langdurige deskundige begeleiding en zorgvuldige (pogingen tot) afstemming en inzet van de leerling onveranderd bestaan.

2.3 Ervaren problemen

Een leerling met dyscalculie of ernstige rekenproblemen heeft bijvoorbeeld problemen met:

- het onderscheiden, herkennen van en betekenis verlenen aan getallen, bijvoorbeeld:
 - koppelen van hoeveelheid, uitspraak en schrijfwijze
 - uitspreken van grote getallen
 - betekenis verlenen aan de cijfers in een getal
 - benoemen van de getallen binnen de context van maten of geld
 - herkennen van de samenhang tussen bewerkingen en het effect daarvan op getallen
 - schatten van (grotere) hoeveelheden, ook met visuele ondersteuning
- de sterkte en/of de organisatie van het geheugen, bijvoorbeeld:
 - herkennen en vasthouden van essentiële informatie, hetzij auditief, hetzij visueel
 - vasthouden van de volgorde binnen bewerkingen
 - systematisch werken bij complexe bewerkingen zoals algoritmen
 - terugvinden van opgeslagen feitenkennis
 - compleet en in samenhang opslaan van feiten en procedures
 - beschikbaar hebben van basiskennis en basisvaardigheden (zowel geautomatiseerde als gememoriseerde kennis)
 - zich visueel kunnen voorstellen van situaties
- het (leren) rekenen, zoals:
 - vlot uitvoeren van de basisbewerkingen (+, -, x, :)
 - direct herkennen wat de essentie is van een probleem en welke aanpak daarbij past
 - begrip van en vaardigheid met breuken, decimale getallen en procenten
 - herkennen en benutten van de samenhang tussen breuken, decimale getallen en procenten
 - kennis van en vaardigheid met het toepassen van het metriek stelsel
 - efficiënt en met begrip complexe bewerkingen kunnen uitvoeren
- andere schoolvakken waarin een beroep gedaan wordt op rekenvaardigheid, denk aan natuurkunde, scheikunde, biologie, aardrijkskunde, economie en bedrijfseconomie en bepaalde praktijkvakken.
- dagelijkse activiteiten die een beroep doen op rekenvaardigheden, zoals:
 - klokkijken en daarmee samenhangend het tijdsbesef (o.a. het plannen en op tijd komen)
 - rekenen met geld

3. Signalering, screening en begeleiding

Op alle scholen van NassauVincent worden de leerlingen in alle genoemde begeleidingscategorieën gesignaleerd, geïdentificeerd en begeleid. Naast het signaleren en monitoren door de vakdocent(en) worden leerlingen ook gevolgd via een methode-onafhankelijk en landelijk genormeerd leerlingvolgsysteem, zoals Cito Leerlingvolgsysteem, Studyflow of Diatoetsen.

De inhoud en uitvoering van de rekenlessen, begeleiding en remedial teaching (RT) is locatiegebonden. De locatiespecifieke ondersteuning is opgenomen in hoofdstuk 6.

4. Faciliteiten

Faciliteiten bij het volgen van onderwijs en het maken van toetsen en schoolexamens

Aan leerlingen met een dyscalculieverklaring of bij wie uit het dossier blijkt dat er sprake is van ernstige rekenproblemen, kunnen faciliteiten worden toegekend om hen te ondersteunen bij het volgen van het onderwijs en bij het maken van toetsen en schoolexamens.

Welke faciliteiten kunnen wij als NassauVincent bieden?

- Extra tijd bij toetsen waarbij gerekend wordt;
Vakken waarbij rekenen een rol speelt, zijn onder meer wiskunde, natuurkunde, scheikunde, biologie, aardrijkskunde, economie en bedrijfseconomie. Zo nodig, kan ook extra tijd gegeven worden voor toetsen van bepaalde praktijkvakken.
- toestaan gebruik rekenmachine
- toestaan gebruik uitwerkpapier
- gebruik standaard(reken)kaarten
- opzoekkaarten (onderbouw)
- formulekaarten (onderbouw, in overleg met de docent)

De faciliteitenpas wordt in overleg met de leerling en/of ouder(s)/verzorger(s) door de school opgesteld. Docenten worden op de hoogte gebracht van de toegekende faciliteiten. Een kopie van de faciliteitenpas wordt toegevoegd aan het dossier van de leerling.

De bovenstaande faciliteiten zijn bedoeld ter ondersteuning van de leerling met dyscalculie of ernstige rekenproblemen, maar nemen de beperkingen die de leerling daardoor ervaart niet weg. Er zal door leerling, ouder(s)/verzorger(s) en school extra inspanning geleverd moeten worden om het onderwijs passend bij de capaciteiten van de leerling te kunnen volgen en af te sluiten met een diploma. De verantwoordelijkheid voor het gebruik van hulpmiddelen ligt bij de leerling zelf.

Naast het meewerken aan bovengenoemde dispenserende en compenserende maatregelen, is het van belang dat docenten oog hebben voor de mogelijke sociaal-emotionele gevolgen van dyscalculie of ernstige rekenproblemen. Door op de hoogte te zijn van de sterke en zwakke punten van deze leerlingen, kan de docent begrip geven, zorgen voor succeservaringen en daarmee mogelijke faalangst bij leerlingen voorkomen en/of verminderen. Meer tips voor leerlingen staan in de bijlage.

Faciliteiten bij het Centraal schriftelijk eindexamen (CSE)

Op basis van artikel 55 van het Eindexamenbesluit kan een leerling met een dyscalculieverklaring 30 minuten extra tijd krijgen voor eindexamens waarin gerekend moet worden. Ook mag een leerling met dyscalculie gebruik maken van een rekenkaart die ondersteunt in het nadenken over verhoudingen, eenheden, afstanden et cetera. De rekenkaart mag geen formules, uitwerkingen of voorbeelden bevatten en mag geen afbreuk doen aan de te toetsen exameneisen.

De centrale examens waarbij rekenen een rol speelt, zijn onder meer wiskunde, natuurkunde, scheikunde, biologie en (bedrijfs)economie. Mogelijk zijn er meer vakken waarbij de leerling met dyscalculie de hulpmiddelen wil inzetten. De leerling kan de school in het voorexamenjaar verzoeken daarover contact op te nemen met het CvTE via het contactformulier op <https://examenloket.officeheart.nl/stel-uw-vraag>.

5. Literatuur en relevante websites

Balansdigitaal.nl/stoornissen/dyscalculie

Examenblad.nl

Handreiking passend examineren Centrale examens (CvTE)

Ruijsenaars, A. J. J. M., Van Luit, J. E. W., & Lieshout, E. C. D. M. van (2006). *Rekenproblemen en dyscalculie*. Rotterdam: Lemniscaat.

Van Groenestijn, M., Van Dijken, G., & Janson, D. (2012). *Protocol ernstige rekenwiskunde-problemen en dyscalculie VO en VSO*. Van Gorcum.

Van Luit, J. E. H. (2010). Dyscalculie, een stoornis die telt. Een bewerking van de rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar 'Diagnostiek en behandeling van kinderen met dyscalculie'. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 49(11), 448-465.

Van Luit, J. E. H., & Mönch, M. E. (2020). *Protocol Dyscalculie: Diagnostiek voor Gedragsdeskundigen 3.0*. (3 ed.) Graviant scientific & educational books.

6. Begeleidingscategorieën en locatie specifieke ondersteuning

6.1 Begeleidingscategorieën

- 1a. Begeleiding van leerlingen bij wie de rekenontwikkeling die zonder problemen verloopt
- 1b. Begeleiding van leerlingen bij wie er sprake is van (een vermoeden van) rekenproblemen
- 2. Begeleiding van leerlingen bij wie er sprake is van ernstige rekenproblemen
- 3. Begeleiding van leerlingen met ernstige en hardnekkige rekenproblemen en/of dyscalculie

6.2 Locatie specifieke ondersteuning per categorie

6.2.1 Rekenontwikkeling zonder problemen

Aa en Hunze	In de klassen 1 t/m 3 krijgen alle leerlingen één lesuur rekenen per week. De leerlingen uit 4 mavo die geen wiskunde in hun profiel hebben krijgen ook één lesuur rekenen per week en maken aan het eind van klas 4 een rekenexamen. De rekendocent draagt zorg voor de rekenlessen.
ISK	In verlengde intake klassen met periode van gemiddelde 6-8 weken wordt het rekenniveau bekeken en bepaald. Leerlingen zonder rekenprobleem krijgen de lessen verder aangeboden op het niveau dat bij de leerling past.
Lariks	In klas 1 Havo en vwo wordt bij wiskunde veel gerekend zonder de rekenmachine. In klas Havo 1 - 3 volgen de leerlingen zelfstandig een adaptief rekenprogramma (Studyflow). In vwo 1- 3 maken de leerlingen elk half jaar een rekentoets, zonder rekenmachine. In Havo 4 volgen alle leerlingen zonder wiskunde rekenen, gegeven door een rekendocent. De lessen zijn gebaseerd op studyflow en maatschappelijke rekenproblemen. Studyflow is in Havo 1-4 een onderdeel dat naar behoren moet worden afgerond, beoordeeld door de rekendocenten. In Havo5 leggen alle leerlingen zonder wiskunde een rekenexamen af.
Norg	In de klassen 1 t/m 3 krijgen alle leerlingen één lesuur rekenen per week. De leerlingen uit 4 mavo die geen wiskunde in hun profiel hebben krijgen ook één lesuur rekenen per week en maken aan het eind van klas 4 een rekenexamen. De rekendocent draagt zorg voor de rekenlessen.
Penta	In klas 1 t/m 3 hebben alle leerlingen 1 rekenuur per week. Hierbij wordt gebruik gemaakt van Startrekenen Deviant. In klas 3 wordt het rekenen afgesloten met een 2F-rekentoets.
Quintus	In klas 1 krijgen de havoleerlingen via Smart Rekenen rekenlessen. In vwo 1 wordt veel extra aandacht besteed aan rekenen in het wiskundeprogramma. Op beide niveaus wordt geen rekenmachine gebruikt.

	In havo 4 krijgen de CM-leerlingen zonder wiskunde het vak rekenen.
Salland	Alle leerlingen BBL/KB krijgen in klas 1 t/m 3 1 lesuur per week rekenen. Klas 4 BBL heeft een half jaar rekenen, 1 lesuur per week. Alle leerlingen van klas TM 1 t/m 3 hebben een half jaar rekenen, 1 lesuur per week. Alle leerlingen van klas KTM 4 hebben een half jaar rekenen als ze geen wiskunde hebben gekozen, 1 lesuur per week. De rekentoets wordt in klas 3 of 4 afgenomen.
Volta	In klas 1 hebben alle VMBO-leerlingen een lesuur rekenen per week. In klas 2 hebben alle leerlingen (met uitzondering van de leerlingen uit 2HV die het vak O&O volgen) een lesuur rekenen per week. In klas 3HV staat er een periode (half jaar) rekenen op de lessentabel. In klas 1 HV wordt bij wiskunde veel gerekend zonder de rekenmachine.

6.2.2 (Vermoeden van) rekenproblemen

Aa en Hunze	Uitvallers bij DIA cijfer of vanuit het rekenprogramma volgen het rekenprogramma tijdens de reguliere rekenlessen en krijgen hierbij begeleiding van de rekendocent.
ISK	Leerlingen met leerachterstand hebben ook vaak rekenproblemen. Hier wordt bekeken of de leerling een probleem heeft met rekenen of met begrijpend lezen. Hiervoor krijgen de leerlingen extra lesondersteuning van 1 uur/ week verdeeld over 2 lessen. Na 6 weken wordt het rekenniveau opnieuw bekeken met behulp van tempo toetsen voor en na. Daarnaast wordt in overleg met de betreffende rekendocent besloten of de lesondersteuning verlengd moet worden of kan worden gestopt.
Larijs	Havo 1-3: Per periode worden leerlingen die uitvallen of sterk achterblijven bij Studyflow verplicht 1x per week naar rekenles gestuurd. vwo 1-3: Uitvallers bij de rekentoetsen gaan rekenen met Studyflow en volgen 1 uur per week rekenles.
Norg	Uitvallers bij DIA cijfer of vanuit het rekenprogramma volgen het rekenprogramma tijdens de reguliere rekenlessen en krijgen hierbij begeleiding van de rekendocent.
Penta	De leerling wordt aangemeld door de mentor bij het ondersteuningsteam. Afhankelijk van de problematiek kan de leerling extra ondersteuning krijgen van de RT'er gedurende één periode een half lesuur per week. Daar waar nodig kan dit worden uitgebreid met nog een periode.
Quintus	Uitvallers bij DIA cijfer krijgen een rekenprogramma via Smart Rekenen. Dit regelt de wiskunde docent. Bij uitval in havo 4 heeft de rekendocent de mogelijkheid om de leerlingen extra te ondersteunen.
Salland	Leerlingen met uitval op Cito 0, 1 en/of 2 (onderbouw) krijgen gedurende een bepaalde periode in het schooljaar één extra maatwerkuur per week. Tijdens dit uur wordt de leerling begeleid door een rekendocent.
Volta	Uitvallers bij DIA cijfer, leerlingen die via de overdracht vanuit de basisschool worden signaleerd of opvallen bij coaches en/of vakdocenten, kunnen worden

ingeschreven voor begeleiding via RT. Het initiatief kan hierbij liggen bij de rekencoördinator, de coach en/of de vakdocent.

6.2.3 Ernstige rekenproblemen

Aa en Hunze	De RT'er neemt rekengesprekken af en draagt zorg voor de coördinerende rol rondom de begeleiding van de leerling. Deze begeleiding kan door de RT'er of rekendocent een half uur per week gegeven worden gedurende een half jaar. Daarna wordt de begeleiding geëvalueerd en eventueel afgerond of opnieuw afgestemd op de behoeften van de leerling.
ISK	In principe hetzelfde als onder categorie 1b. De nadruk ligt dan bij het opnieuw beoordelen na 6 week van het rekenniveau en in overleg met de betreffende rekendocent of de lesondersteuning verlengd moet worden of kan worden gestopt. Daarnaast werken wij ook samen met de orthopedagoog om te bekijken of we extra advisering en begeleiding kunnen geven.
Lariks	De leerlingen worden gesignaleerd door basisschoolgegevens, wiskundedocent zorg en/of mentor. De rekenspecialist neemt rekengesprekken af en draagt zorg voor de coördinerende rol rondom de begeleiding van de leerling. Deze begeleiding wordt door de rekenspecialist een lesuur per week gegeven gedurende zes weken. Daarna wordt de begeleiding geëvalueerd en eventueel afgerond of opnieuw afgestemd op de behoeften van de leerling.
Norg	De RT'er neemt rekengesprekken af en draagt zorg voor de coördinerende rol rondom de begeleiding van de leerling. Deze begeleiding kan door de RT'er of rekendocent een half uur per week gegeven worden gedurende een half jaar. Daarna wordt de begeleiding geëvalueerd en eventueel afgerond of opnieuw afgestemd op de behoeften van de leerling.
Penta	Idem als bij 6.2.2. De leerling is via het ondersteuningsteam aangemeld voor extra ondersteuning bij rekenen. De ondersteuning wordt aangeboden in de vorm van remedial teaching, gedurende één periode een half lesuur per week. Daar waar nodig kan dit worden uitgebreid met nog een periode.
Quintus	De rekendocent en de RT'er dyscalculie nemen rekengesprekken af en ondersteunen deze leerlingen op maat.
Salland	Op basis van de warme overdracht van de basisschool en gegevens uit SOMtoday signaleren mentoren, de rekendocent, ouders en/of de orthopedagoog of er leerlingen zijn met rekenproblemen. Deze leerlingen volgen gedurende een periode van 6 tot 8 weken een half uur remedial teaching (RT) rekenen.
Volta	Uitvallers bij DIA cijfer, leerlingen die via de overdracht vanuit de basisschool worden gesignaleerd of opvallen bij coaches en/of vakdocenten, worden ingeschreven voor begeleiding via RT. Het initiatief kan hierbij liggen bij de rekencoördinator, de coach en/of de vakdocent. De leerling krijgt extra begeleiding (1x per week).

6.2.4 Ernstige en hardnekkige rekenproblemen en/of dyscalculie

Aa en Hunze	De RT'er draagt zorg voor de begeleiding gedurende een half jaar, een half uur per week. Elk half jaar zal dit geëvalueerd en bijgesteld worden. Daarnaast worden de reguliere rekenlessen gevolgd en zal de rekendocent de leerling hier begeleiden.
ISK	In principe hetzelfde als onder categorie 1b. De nadruk ligt dan bij het opnieuw beoordelen na 6 week van het rekenniveau en in overleg met de betreffende rekendocent of de lesondersteuning verlengd moet worden of kan worden gestopt. Daarnaast werken wij ook samen met de orthopedagoog om te bekijken of we extra advisering en begeleiding kunnen geven.
Lariks	De rekenspecialist ondersteunt een lesuur per week gedurende een half jaar. Daarna wordt de begeleiding geëvalueerd en eventueel afgerond of opnieuw afgestemd op de behoeften van de leerling in blokken van zes weken.
Norg	De RT'er draagt zorg voor de begeleiding gedurende een half jaar, een half uur per week. Elk half jaar zal dit geëvalueerd en bijgesteld worden. Daarnaast worden de reguliere rekenlessen gevolgd en zal de rekendocent de leerling hier begeleiden.
Penta	De RT'er dyscalculie ondersteunt gedurende een of meerdere periodes, al naar gelang de behoefte van de leerling, een half lesuur per week. Als een leerling in het bezit is van een dyscalculieverklaring mag deze gebruik maken van een faciliteitenkaart met specificatie van de benodigde hulp zoals daar zijn extra tijd, tafelkaarten etc. Deze faciliteiten mogen worden gebruikt bij alle reken-gerelateerde vakken.
Quintus	De RT'er dyscalculie ondersteunt en brengt de rekenontwikkeling in kaart. Op basis daarvan coördineert de RT'er eventuele vervolg stappen in overleg met de rekenspecialist en het ondersteuningsteam.
Salland	Leerlingen met dyscalculie kunnen extra RT ontvangen en mogen gebruikmaken van hulpmiddelen, zoals een rekenmachine, steunkaarten en rekenkaarten. De rekenkaart is een kaart vanuit school en mag door leerlingen met dyscalculie bij alle vakken worden gebruikt. De steunkaarten zijn de kaarten vanuit het examenblad die leerlingen met dyscalculie bij het examen mogen gebruiken.
Volta	Leerlingen met dyscalculie, uitvallers bij DIA cijfer, leerlingen die via de overdracht vanuit de basisschool worden gesignaleerd of opvallen bij coaches en/of vakdocenten, worden ingeschreven voor begeleiding via RT. Het initiatief kan hierbij liggen bij de rekencoördinator, de coach en/of de vakdocent. De leerling krijgt extra begeleiding (1x per week).

7. Bijlage Tips voor leerlingen

- Met dyscalculie heb je meer tijd voor je huiswerk nodig dan je klasgenoten. Houd daar met je planning van huiswerk voldoende rekening mee.
- Vraag hulp als het nodig is.
- Neem voor het studeren de tijd. Probeer uit hoe je het beste kunt leren.
- Studeer en werk op een zo rustig mogelijke plek.
- Neem de leerstof op verschillende manieren op.
- Oefen extra. Sommige dingen, zoals sommen, worden door oefening geleerd. Leerlingen met dyscalculie krijgen wat langzamer de nodige routine. Maak bijvoorbeeld wat meer oefensommen dan de anderen. Vraag aan de docent welke oefensommen je nog meer kunt maken.